

GAZET'A TRANSILVANIEI.

Gazet'a esse de 2 ori: Mercuria si Sambet'a, F'icia una data pe septemana, — Pretiulu: pe 1 anu 10 fl. v. a. Pentru j'eri esterne 15 fl. sun. pe unu anu s'eu 45 doidieceri, or 3 galbini si 3 doidieceri mon. sunatoria. Se p'numera la postale c. r., si pe la DD. corospondenti. — Pentru serie ad. de 10 vorbe mari s'eu mici inserate se ceru 8 cr. Tacs'a timbrala e 30 cr. de fiecare publicare. Faradepunerea acestui pretiu inainte nu se voru mai primi publicar

Nr. 101.

Brasiovu, 26. Decembre 1862.

Anulu XXV.

MONARCHIA AUSTRIACA.

Unionistii.

Blasiu, 22. Dec. 1862.

I.

Unu articulu lungu se publica acumu de vreo trei patru numeri incoce intru una Gazeta de Clusiu, semnatu cu liter'a initiale a redactoriului D., in cuntra carticelei „Independenti'a Transilvaniei“, carea e prea bine cunoscuta romanilor; si inca se pare ca suntemu numai la inceputu, asia catu in urma acesta polemia va se ajunga cu intensori'a pre biet'a Independentia si se pote ca o va si intrece. De acea nu numai ne ar' fi cu ne potentia a ne apuca acumu de scarmentarea acelu articlu si de apararea Independentiei, chiaru si candu amu ave cea mai sincera dorintia, de care suntemu forte departe, ci nece in venitoriu, dein simpla cauza, ca nu ne place de una parte a ne amesteca in treb'a altuia, de alt'a ca suntemu camu asmatici, si nu potemu respirá asia lungu.

Lasandu dara, precumu se cuvene, dereptulu de asi face oserbatiunile cuvenite, celui qui de droit, totu nu ne potemu conteni a talia una bucata dein acelu articlu si pentru reflexiunile nostre, nu in catu se atinge de Independentia, ci in catu talia in alte impregiurari, comuni pentru tota romanimea dein Transilvani'a; pentru care si dereptulu si detorenti'a de asi dá parerea si apararea, inca e comune fia-carui romanu transilvanu, — nu numai a' Independentiei.

Domnulu D. inca mai inainte cu vreo cativa numeri, incepuse unu articlu cu acea declaratiune naiva: „Cum cu noi magiarii avem una capacina tare, a sia catu, ce a intratu intr' in sa una data, nu liusoru mai pote esi afora dein ea.“ Chiaru si insusi D. se pare a fi de aceea si natura, si mai cu alegere tota partit'a unionistica dein Transilvania, si constitutionale dein Ungaria. Ori catu-i vede cene-va sucinduse si intorcunduse in coce si in colo, ca se impace, cumu dicu eli, anemele tuturor, ori catu se paru a se nevoli se impace natiunalitatile intre sene, si pre Ungari'a cu Austri'a; in urm'a urmeloru fundamentulu tuturor proiecteloru si combinatiuniloru suntu numai si numai: uniunea Transilvaniei cu Ungari'a, legile dein 1848, independenti'a Ungariei dela Austria, si dependenti'a Transilvaniei dela Ungari'a. In Ungari'a, dicu, restituitine legile dein 1848 intregi cumu s'au facutu, chiamatine dicta pre basea acelor'a, si ne dati inapoi ministeriulu dein 1848, apoi tote voru merge bene. In Transilvani'a, dicu, haidati romaniloru si sasiloru la Pestia, recunosceti adeca de jure si de facto uniunea dein 1848 impreuna cu legile ei, si apoi acolo ne vomu consultá despre tote diferentele si pretensiunile, cumu va fi mai bene. Va se dica: Da-te legatu, voinice, si apoi ti-omu face dereptate.

Inse, dorere pentru unionisti, ca romanulu paná acumu se a ténutu, si se pare ca inca se totu tiene, de acelu proverbiiu stramosiescu: „Ce-i amána, nu-i mentiuna; mai bene astadi unu ou, de catu la pasci unu bou; cu alte cuvente, latinesci: Clara pacta, boni amici. Si asia se vede, ca si romanii au ceva dein acea capacina grósa, cu care se lauda D., si ce ia in-

tratu una-data in capu: Nu vremu se scimu de uniune si de legile dein 1848, — inca nu ia mai esitu dein capacina. Si nece se pote almentrea, de nu vré sesi de de mentiuna caracteriulu atatu de multu recunoscutu si bucinatu: ca romanulu e tiene-mente. Tiene-mente a romanului, e nu numai unu imperativu catra altii, carii pote aru ave interesu de a fi uitatosi, ca-ci ast'a se afla nu numai in caracteriulu romanului, ci intru alu tuturor omeniloru, ori de ce natiunalitate se fia, si numai crestinatatea a imblanditu acestu caracteriu universale fundatu in anem'a tuturor omeniloru, — ci mai multu e unu indicativu, cumu ca elu inca nu liusioru — isi uita de convictiunile sale.

Diferentia mare dar' nu se afla intre magiarii si intre romanu dein asta parte. Si deca D. se lauda cu grosimea capacinei natiunei sale, fia-ne liertatu si noue, romaniloru, alu incredentiá, cumu ca nece noi nu prea liusioru uitamu cele, ce suntu in interesulu nostru a le téné a mente, almentrea amu fi numai nisce ticalosi, demni ca se'si bata jocu tota lumea de noi.

Noi scimu prea bene, cari au fostu causele momentose, pentru cari cea mai mare parte a natiunalit. magiare-secuie s'a dechiaratu in 1848, inca in ainte de diet'a Transilvaniei, cu atat'a ardore pentru uniunea cu Ungari'a. Aceste cause nu au trebuentia de a se descucá aici mai pre largu; destulu ne este a costatá, ca ele tendu numai si numai spre consolidarea natiunalitategi magiare, si spre preponderanti'a ei si mai incolo.

In catu pentru consolidarea natiunalitategi loru, noi, romanii, nu avem de a le face nece cea mai mica imputatiune, fiendu ca, pre cumu totu individuulu are dereptulu de a se conserbá, asia chiaru si natiunitatile, care nu suntu de catu aglomeratulu tuturor familieloru de aceli asi elementu, er' familieloru alu individuiloru, inca nu se potu despolia de acelu dereptu, de asi cautá tote midilocele pentru conserbarea si consolidarea loru. Intru acestu respectu, natiunalitategi magiara are atatu dereptu, catu si cea germana, s'au ori care alta natiunalitate. — Intrebamu inse, ca ore natiunalitategi romana, anume dein Transilvani'a, nu are si ea aceli asi dereptu? Anevolia credemu, ca chiaru si D. ar' poté se respundia negative; dupa ce e constatatu, ca tote nevolientiele partitei unionistice si astadi, ca si la a. 1848, totu numai aceli asi scopu si tendentia au, adeca consolidarea, — si sustienerea preponderantiei aristocratice — magiare, carea o avuse paná la a. 1848.

Deci intru acestu unulu puntu suntemu de unu acordu: partit'a unionistica- si cerea consolidarea natiunalitategi magiare in uniunea cu Ungari'a si in legile dein a. 1848, — er' partit'a antiunionistica- si cerca pre a' ei in ne-uniune si neacceptarea aceloru legi. Lucrulu e logicu si chiaru. Numai remane, ca se ne recunoscemu tendentiele, fia-care partita pre ale sale si pre ale partitei oposite, — si se nu ne mai nevolimu a ni-le ascunde subtu alta masca. N'avemu, ce ascunde miti'a in sacu, ca i se vedu ghiare-le. Apoi, mai de multe ori o amu si spusu pre facia, ce se mai amblamu dar' cu neg'a si tag'a?

Se resumamu. Partit'a unionistica-si vede periclitategi natiunalitategi magiare, deca Transilvani'a va remané

provincia destinta si neincorporata cu Ungari'a; — er' partit'a antiunionista-si teme perirea natiunalitatii sale prein incorporatiunea Transilvaniei cu Ungari'a. Se pare, ca nu este aceea logica lasata de Ddieu, carea se pota capacita seau pre un'a seau pre alt'a, seau pre ambe partitele despre contrariu.

Partit'a unionistica, carea sta dein capacitati multe si mari, precepú liute si tempuriu, ca legile Transilvaniei cele inainte de 1848, suntu atatu de ruginose, si atatu de remase inapoi progresului, celu facu umanitatea si spiritulu dreptatei in seclulu XIX, catu se grabi, cu antani'a ocaziune a le sterge cu una trasura de pen'a in diet'a Transilvaniei dein 1848, vediendu adeca, ea nu voru poté se se mai sustienia. Ex necessitate virtutem. Ea facu in Transilvani'a tabula rasa, — nu noi, precumu mai de multe ori ne au calumnitatu cu asta imputatiune, — si, ca navigatoriulu, carele in fortun'a marei vede, ca nu mai este cu potentia asi mantui vasulu, lapeda totu negociulu preste bordu, si in strigatulu, sauve qui peut, se arunca intru una luntre, asia si partit'a unionistica, isi — arse panà si naea politica, in carea naviga de vreo 300 de ani, — scapa catra Pestia. — Se mai intrebamu, ce a ispravitu la Pestia, si cumu se a intorsu de acolo a casa?

Noi credeamu, ca omulu invetia mai multu in lume dein experientia, de catu in scola si dein Aprobate. Speramu, ca dupa experientia facuta la Pestia si dupa tristele urmari dupa aceea, partit'a unionistica va fi invetiatu dein praxe, catu se precépa, ca teori'a unionistica, este numai una rota sine axe. Ci ne amu insielatu uritu, si D. ne si descopere caus'a, adeca, pentru ca capacin'a unoru omeii este forte tare, si de aceea, ce s'a incubatu una data intr'ins'a, nu este prein potentia se mai esa afora, — si asia planulu unionisticu se mai afla si pana astadi totu in acele capacine.

In Europ'a dîcu omenii in limbagiulu generale, cumu ca ori ce intreprindere, politica ori artistica da esemplu, deca nu reese si nu are sucesulu asteptatu, face fiasco; er' fiasco mai mare, de catu planulu unionisticu, nu ne aducemu a mente se fia facutu vre una intreprindere, de candu sta Transilvani'a. Si cu tote astea, in locu de asi cunosce eroarea si a se intorce in senesi, precumu se templa cu omenii necapitosi, partit'a unionistica nu numai nu-si batù pieptulu ca vamesiulu, nece nu striga: gresit'am inaintea ta parente, ca fetiorulu celu respitoriu, — ci inca si acumu totu mortisiiu sta pre lenga ide'a sa, o apara dein tote poterile, si misica tota pietr'a, saxum et sacrum, ca si pre altii sei capaciteze despre justeti'a acelei idee, — asta e, ce intru adeveru se numesce idea fixa.

Cumu ca partit'a unionistica si acumu isi apara acea idea, si nece panà astadi nu-si apretiucesce piedecele si consecariele funeste pentru tote alte natiunalitati afora de cea magiara, ce provenu dein' -aceia idea, ne miramu, si ne pare reu, pentru ca, panà candu partit'a magiara nu se va desbaera de acesta idea, panà atunci ea nu se pote ingrigia de altu modu de impaciuire mai acceptabile pentru cele alalte natiunalitati. Asta cerbicosia arata dein destulu, ca acea partita nu este in stare a se orienta dupa cuvenentia in cercustarile de facia, nece a se acomoda dupa ele; seau ca nu afla nece una idea alta atatu de acomoda tendentieloru sale, seau atatu e de seraca in cugete, catu nece nu pote se escugete ore-care altu mediu impacatoriu. Cerbicosia, amu dîsu, pentru ca constantia numimu numai, candu e vorba de vertute si de fapte nobili, er' nece una data de fapte, cari potu ave urmari superatorie pentru altii.

Ne miramu inca si mai multu, candu vedemu pre antagonistii nostri, nevolienduse dein respoteri, se ne convinga, cumu ca interesele lor suntu interesele nostre, si se ne induplece, ca se ne lapedamu de pusetiunea nostra si se trecemu in castrele lor.

D. in articulu, seau articlii sei, totu intru un'a se nevolesce a arata, ca Transilvani'a a fostu totu deun'a dependente dela Ungari'a, cumu ca legile Transilvaniei nu au fostu prejudiciose romanilor, si ca romanilor panà la 1848 nu s'a desteptatu dein somnulu natiunalitatii, — cu argumente dein tote anghiuire istoriei, legislatiunei, si a le civilizatiunei, dupa cumu-i vene mai bene, acumu un'a acumu alt'a. Noi amu dorí, ca D., si patronii uniunei si ai dependentiei, se se tien mai strinsu de ore care principiu: au de dreptulu istoricu, au de alu justitiei publice; ca ce numai asia iam poté urma dein pasu in pasu cu tota rigorea in argumentatiunile sale. Er' unde aflamu spata cu doue gure, acolo nu e cu potentia a ne aparà; seau deca ne vomu aparà si noi cu asemene arma, lupt'a va fi desierta, si rezultatulu nulu.

Se venimu mai aproape.

(Va urma.)

Brasiovu, 24. Decembre.

„Organu Pedagogicu. In ajunulu Nascerei Domnului, intre orari pentru renascerea sortii romanului si intre ferbinti dorintie de ai vede consolidata odata starea politica nationala, ca se nu mai remana espusa ca o cersitoria, — si reimpinsadela mas'a dreptului politicu nationalu in patri'a sa, relegata apoi totu numai la gratia si bun'a placere a natiuniloru ce calarescu pe dreptulu istoricu celu nedumeritu si neecesorabilu, — mai publicamu cu bucuria si nascerea unei alte foi pedagogice, ce va esi in brosiure lunarie de cate 2^{1/2}, 3 cole din 1. Febr. 1863 incolo, si se va primi pana la 15 diu luna, cu 3 fr. pe anu, 1 fr. 70 pe 1/2 anu, si in principate 5 fr. pe anu, 2 fr. 80 cr. 1/2 anu, adresati la Redactiunea „Organulu Pedagogicu“ seu D. J. Popescu red. si propr. alu „Organulu Pedag.“ si prof. inst. dieces. pedag. teol. in Sabiu, care in program'a sa apromite a) articuli incepetori, privitori cu deosebire la organizarea din lanturu si din afara a scoliloru ca institute publice de crescere si invetiamentu, si alti articuli, ce taia in sfera educatiunei si a invetiamentului; b) pertractari (in stilu usioru) din istoria naturale, economi'a rurala, din fisica si geografia, schitie si biografii alese din istoria universalu, din istoria patriei si din istoria nationalu, care tote se voru aduce sub rubric'a „cunoscintie reali“; c) cunoscintie teoretice si practice din Pedagogia si Metodica; d) corespondintie, seau in tota estinderea lor, seau dupa imprejurari si numai in estrasu, in rubric'a „sciri scolare“; e) „recensiuni“; f) ordinatiuni oficiose, si in fine; g) publicatiuni.

Dumnedieu se i ajute a colucra cu puteri unite la redicarea culturi nationale!

Sibiu, 20. Decembre. Se suna, ca propunerea Archieiloru nostri pentru congresulu nationale s'aru fi pertractatu la guvernulu, si s'aru fi parutu, ca propunerea Archieiloru nu s'aru putea incuviintia in totu cuprinsulu ei, precum noi aceea in Nrulu 98 alu „Telegrafulu Romanu“ o amu adusu la cunoscintia publiculu nostru cetitoriu, mai cu seama in privinti'a participarei amplotiloru de natiunalitatea nostra la acelu congresu, cari ocupa posturi mai inalte. Noua ni-aru para forte reu, candu faim'a acesta s'aru adeveri, cari seimu de siguru, ca o asemene modificatiune a propunerei Archieiloru aru trage dupa sine urmari grave, care prelesne aru pute sa inapoiedie tienera congresulu, cari, precum amu intiesu, unulu dintre Archieii nostri s'aru fi exprimat, ca numai atunci va conchiema congresulu, deaca propunerea Archieiloru se va incuviintia in intregulu ei cuprinsu.

„Tel. R.“

Blasiu. Dotatiunea preotimei. Sub datu 15. Decemvrie a. c. s'a scriu la universitatea natiunei sasesci, ca otarirea s'a din 3. Aprilie 1848 despre dotarea preotimei de confesiunea greco-orientala de-in fundulu regiu, sanctionata in anulu trecut si de Maiestatea s'a si prin circulariulu dein siedinti'a aceleiasi universitati de sub datu 22. Maiu a. c. Nr. 505 emisu catra tote oficiale cercuale dein fundulu regiu publicata, se binevoiessa a o estinde si la preotimea gr. cath., dein cauza, ca referintiele egalitatii de dreptu atatu politicu, catu si confesiunulu catra statulu si catra patria si a preotimei nostre gr. cath. dein fundulu regiu suntu de o natura cu a tuturoru celorualte colocitoare natiuni si confesiuni, eara starea si impregiarile de subsistintia ale preotimei gr. cath. dein fundulu regiu inca striga imbunatatire, atatu e de miserabila. —

Ecsactoratu. Intemeierea Ecsactoratulu Metropolitanu in Blasiu inca e ca se vina in vietia, precumu si emiterea unui circularu catra cleru cu privire la darea socoteloru besericesci. Dór, dóra! vomu veni in evidenti'a dorita cu lucrurile besericesci, ce striga ne'cetatu dupa reforme si controla catu de aproape si neesorabila.

Representatiune

in caus'a scoliloru populare romane resaritene*) prin Il. Sa Dlu Serbu Teodoru administratorulu comitatulu Carasiu.

Inaltu consiliu ung. reg. de locutenintia!

Cu provocare la gratiosulu intimatu din 15. Jan. 1862. Nrulu 67,343, cu care s'a datu in copia ordinatiunea inalta a in. consiliu ung. reg. de locutenintia cu datulu si numerulu citatu, si adresata catra episcopii g. n. u. ai Baciului, Temisioarei si Versietii referatorie la asediarea scoliloru g. n. u. sub iurisdictione diecesana, respective sub cleru, — am onore

*) In traducere.

cu reverința umilită a relațiunii, cumca ordinațiunea suscitată din destul și fara amănare s'a publicat tuturor supremi și subjudi comitatensi, și prin acestia, tuturor comunelor g. n. u. pentru cinosura și efeptuare, — dar' privind la rezultatul castigat pe bas'a tinerii relațiunilor incuse despre efeptuarea intimatului gratiosu, indrasnescu a aterne urmatoriile umilite observatiuni.

Subordinarea scóleloru poporale g. n. u. de natiunalitatea romana sub jurisdicțiunea diecesana, și preste totu sub cleru, dupa relațiunile oficiose alaturate sub $\frac{1}{2}$. a respectivilor judi, a produsu o impresiune fôrte nefavorabila asupr'a poporului romanu, și de osebi asupra inteliginței lui, — și folosindu me de motivele aduse în relațiuni, asemenea și de protestulu, respective rogarea acelu 14 comune romane din cerculu Muresiului, de sub $\frac{2}{3}$. precum și de estrasulu din protocolulu adunării diregatorilor comitatensi, ținuta în 7. și 8. Aug. a. c. Nrulu 66 și alaturatu sub $\frac{3}{4}$. sumu silitu în interesulu deslucirii causei, a referá urmatoriile.

Caderea scóleloru poporale romane de legea resaritena sub cleru, a casinat o impresiune fôrte rea asupr'a poporului romanu, și anume:

Pentru acele referințe familiare, ce exista adeseori între invetiatori și preoti, séu între locuitorii cu influința în comuna, — de óra ce dupa esperința de pana acumu e certu, ca între invetiatorii și preotii de legea resaritena au fostu frecaturi nencetate, și aceste devenira de obiectulu atatoru investigațiuni; de óra ce preotii voindu a se privi de o clasa cu rangu mai înaltu, și a face cá invetiatorii acésta se o simțiésca, preotii pentru indejosarea acestor'a în adeveru și facura multe; dar' cu atât'a mai tare e de a se esperia acésta de la introducerea direcțiunei scolare mai noue, ca ce preotii fiindu inzestrati cu conducerea subalterna scolară — cu exceptiune mica altumintre fôrte laudabile — pretindu terairea pe fóle a invetiatorilor în naintea lor, și în catu acésta nu s'aru întâmplá într'unu modu servilu — intrigéza în fôrte multe locuri pentru depunerea invetiatorilor din diregatoria.

Acésta o preajuta și acele imprejurari, ca fiindu preotii resariteni casatoriti, și dându de regula fetele lor séu alte rudenii femeine dupa invetiatori, cêrca tóte caile cá acesta se se denumésca în comuna, și fôrte adeseori, luandu în góna pe invetiatorii cei mai buni, și lucrandu numai pentru interesulu familiaru, nu numai ca negrîescu cultivarea ténérimei, ma o și impedează; imultirea acestor casuri inse pre tare s'a usioratu acumu, candu inspectorulu de scóla în comuna e preotulu, — în cêrcu e protopopulu, carele nu numai e inspectoru cercuale, dar' peste totu și cá membrulu consistoriulu diecesana, de regula promovéza planurile preotiloru, spre stricarea invetiatorilor, de óre ce e certu, ca antipati'a mare, ce domnesce din tempii vechi între clasele invetiatorilor și preotiloru mai alesu acumu, candu clas'a invetiatorilor asia de strinsu s'a pus sub cleru, a ajunsu nesuferibila, asia pentru religiune, precumu pentru liniscea locuitorilor tierii.

Dar' — caderea scóleloru poporale romane sub cleru a casinat impresiune fôrte rea, și pentru referințele spirituale, ce sustau între invetiatori și preoti. —

E unu faptu recunoscutu, ca preotii resariteni, și de osebi cei de originea romana, — cu exceptiune mica dar' laudabila — remasera inca innapoi în cultur'a comuna. — De nu s'aru poté aflá caus'a acestei, în alt'a, cu siguritate se poté aduce, ca e de a se imputá acelei imprejurari, ca în contr'a mai multora ordinațiuni salutare în privința acésta, ca în teologia se se primésca tineri carii au gatatu baremu 6 clase latine. — E o plansoria generale, ca în teologia se primésca de regula asia tineri, carii numai în scolele comunale invetiara, abia știu ceti și scrie, ma cate odata se primésca și calfe de maestria, — pana ce esperința arata cumca invetiatorii, carii esira din preparandi'a de Aradu, adeseori întrecu în cultura pe preotii, pentru ca se creșcra mai cu ingrigire și pe carier'a invetiatoreșca preste totu mai studiéza. —

Si atunci, — candu inspectorulu scolaru aru trebui se aiba și superioritate intielesuale, și i aru fi de detorința, ca nu numai pe tinerime, ci și pe insii invetiatori se i conduca și invetie în chiamarea lor, — nu e în stare cá se coresponda chiamarei sale — În asia pusețiune și între asia imprejurari, innapóéza desvelirea naturale și adeverata, ce o pretinde scóplu umanității și alu statului, ce o pretinde spiretulu și cunoscința de sine, dar' de regula din voinți'a rea pe daun'a poporului romanu, — și cu atât'a mai tare acumu, candu scólele poporale romane s'au pus sub jurisdicțiunea diecesana de natiunalitate straina, adeca serba

Ca-ce consistoriile g. n. u. din Temisior'a și Versietiu, cá si juredicțiunea de direcțiunea suprema scolară impedează

din scopu reutatiósu și nelegiuitu, nu numai cultivarea limbei romane, ci și a poporului romanu.

Spre adeverirea acestei imprejurari, se 'mi fie ertatu a aduce urmatoriile desluciri!

Poporulu romanu peste totu, și de osebi intieleginti'a romana cátra capetulu secului trecut, începú a scóte din literatur'a romana literile cirile ce se lovescu la limbele slavice, și a introduce literile latine, corespondietórie limbei romane. — Dar' în 1850 și 1851 juredicțiunile biserecesci g. n. u. de natiunilitatea serba, voindu de a impedează desvelirea poporului romanu și a literaturii lui, începura și continuara o lupta lunga în contr'a literilor latine și cuvintelor bune romane, într' atât'a, în catu ajungundu a fi de lipsa cá la locul celu pre înaltu se se decida óre romanii potu scrie cu litere latine? — în 1852 acea sentința ratiunale și maestósa s'au datu mitropolitulu din Carlovétiu, cá si respunsu, cumca romanii au dreptu acele litere se le folosésca, cari corespondu mai bine firii limbei romane! —

Si luandu în considerațiune acea, cumca în cestiunea folosirii limbelor natiunale, însusi guvernulu înaltu a poftitu ca instanțele se se scrie cu litere latine, de óre ce înalții diregatori, carii vorbescu limb'a romana, prea bine cunoscú literile latine, — mai multe recușitiuni sosira de la comandele militare, carii pretindea ca cartile de botezu și de mórte, scrise cu cirile, se se premenésca cu litere latine; luandu în considerațiune, cumca prin ordinațiunea din 20. Aprile 1860 Nr. 2550/174 a înaltulu ministeriu de cultu și invetiamentu, mai multi barbati literati ai poporului romanu, fusera officiosu provocati, cá în privința ortografiei romane scrise cu litere, din scopulu introducerei uniformității generale, se se astérna unu proiectu de ortografia; luandu în considerațiune mai departe, cumca barbati romani pentru implinirea ordinațiunei înalte în 2. Opt. 1860 ținura în Sibiiu o consultare, acolo ortografi'a romana, scrisa cu litere o constituiara provisorialmente, și proiectulu facutu în urmarea ordinațiunei citate lu și aretara, și acelu la locul înaltu si-a castigatu aprobare, — în fine vedendu tóte aceste, e o imprejurare fôrte trista, ca romanii pe langa tóte ordinațiunile înalte suntu impedeati în folosința literelor latine.

Dar' de alta parte, și însusi poporulu romanu a primitu literile latine. —

Anume, „Asociatiunea romana transilvana“ carea pentru cultur'a și literatur'a poporului romanu, s'a constituitu pe langa licența prea înalta în 4. Noem. 1861 în Sibiiu, a primitu ortografi'a cu literile latine regulata în 2. Opt. 1860, cá cea mai cu scopu pentru invetiamentulu și cultur'a científica.

Asta-di diurnalele romane, carii esu în imperiu, precum: „Gazet'a Transilvaniei“, „Concordi'a“, „Amicul scolei“, „Strigoiu“, se tiparescu numai cu litere latine, — iar' „Telegrafulu romanu“ și „Foi'a“*) parte cu litere latine, parte cu litere cirile, dar' modificate și civilisate.

Mai departe opurile tiparite pe campulu literaturii romane, esu de regula numai cu litere latine; dar' ce e mai multu cartile scolastice, carii suntu censurate de guvern; tiparite în tipografiile de universitate și aprobate, suntu lucrate partea cea mai mare cu litere latine, — séu numai ca aceste.

Pana de alta parte consistoriile gr. cat. de natiunalitatea romana, precum și consistoriulu resaritenu din Sibiiu, în agendele lor oficiose, scriu numai lu litere latine.

Pe langa tóte aceste, spre impedearea limbei și literaturii romane, în contr'a voinței și spre necasulu și indignarea poporului romanu, consistoriile gr. n. u. din Temisior'a și Versietiu, cátra tóte juredicțiunile politice și cátra subalterni, scriind în limb'a romana, se folosescu de literile cirile vechie.

Iara de osebi consistoriulu temisioranu prin renduél'a din 12. Aprile a. c. Nr. 358 prea strinsu a opritu invetiatorilor folosirea literelor latine, și în catu invetiatoriulu cu ocașiunea concursulu aru dá instanța scrisa cu litere latine, acea apratu numai pentru ca e cu litere latine, nici nu se primésca în considerațiune, precum e destulu verificatu acésta, prin decisiunea consistoriulu temisioranu data în 29. Martiu a. c. Nr. 206.

Dar' aceste consistorie, lucra nu numai în contr'a literilor latine, oi și în contr'a cuvintelor poporale de elementulu romanu.

E unu faptu cunoscutu, ca cu intruducerea limbei slavene în besericele romane g. n. u. și respective în cartile besericesci la anulu 1449, și dupa domnirea ei, candu limb'a romana pe la 1649, — s'a restitutu în drepturile stabune ale besericeii, cartile besericesci s'au tradusu pe romania, iara în

*) Ea esse totu cá Gazeta. — R.

acele au ramasu mai multe cuvinte slavene parte pentru ca traducatorii nu au cunoscutu deplinu limb'a romana, parte pentru ca limb'a romana sub domnirea limbei slavene nu s'a cultivatu, ci a cadiutu.

Cartile besericesci g. n. u. romane, preste totu sunt ti parite inca din seclulu trecut, dar' acele, carii esira in epoc'a noua, se curatira in catu-va de acele cuvinte slavene, in alu caroru-a locu se alésera cuvinte romane, cari vetiuescu in gur'a poporului, séu suntu imbracisiate pe campulu literaturei.

Enumerandu-se aceste spre scopulu deslucirii cauzei, se póte dice, ca ordinatiunile consistoriului Nr. 533, si 14. Juniu a. c. Nr. 668, prin cari, cartile scolastice si besericesci „Orariu“ si „Psaltirea“ tiparite in Bud'a, cu tipariulu universitatii, cu aprobarea guvernului innaltu, se scósera din folosint'a inventiamintului, — pentru ca in loculu cuvintelor slavene, se afla camu vr'o 15 cuvinte romane, — facura impresiunea cea mai rea asupr'a poporului romanu. (Va urma.)

Principatele unite Moldov'a si Tier'a romanesca.

Bucuresci, 19. Dec. v. (Extractu dintr'o scrisóre particulara.)... Din „Concordia“ vedemu cá romanii din Pesta își facu o idea fórte gresita despre starea lucrurilor de aici. Se pare cá nici unu redactoru romanescu din Austri'a nu cunósce aceste tieri decandu ele se afla puse sub garanti'a européna, din propri'a esperiintia. Aceast'a credu ca contribue nu puçinu spre a întarí pe multi si chiaru pe redactorii acelu diariu in credint'a, cá romanii in starea de astadi nu au nici unu viitoru, prin urmare cá mantuinti'a loru este conditionata dela unirea séu mai bine supunerea la Ungari'a. Isvorulu acestei credintie este: cá dloru privescu starea lucrurilor de aici din punctulu de vedere alu „Romanului“ si alu „Reformei“, organe opositionale, a caroru misiune este a retacé, totu binele carele se face si a relevá gresiélele care se comitu in lucrarile publice spre a póte isbi in gubernu. Preste acést'a politic'a Romanului si a Reformei este politica de subjugatoru, eara nu de reformatoru. Impórta fórte multu a reflecta pe publicistii Dvóstra asupra acestoru impregiurari, pentrucá se nu ecsagere reulu, ci se'si formese judecat'a din relatiuni mai curate in tendintie, care copiésa binele cá si reulu ce se face dupa natur'a faptei, eara nu dupa manevrele de partite.“ etc. etc.

— Despre stadiulu in care ajunse cestiunea cea faimósa si plina de scandale a monastirilor inchinate*), cum si a celor numite Brancovenesci, se póte citi unu articulu interesantu destulu in noulu jurnalulu „Buciumulu“. Intr'aceea noi mai priimiramu inca si urmatórea corespondintia:

„Buzeu, 11. Dec. v. Procesulu intentatu de trei baieti archimandritiloru greci C. si J., celu d'anteiu egumenu alu monastiri V. si celu din urma alu mon. St. G., acusandui ca prin siluire pîrítii egumeni au sevarsitu asuprale nerusinós'a fapta a sodomiei, n'au mai esitu nici pana acum la vre unu resultat, de si procesulu se vede deschisu inca din 1860.

Tainicele uneltiri a le pîrítiloru paraliséza actiunea guvernului si influintiarea acelorasi uneltiri n'au fostu in desertu pe lenga tribunalulu corectionalu.

In Octombrie trecut se ivi la ministerulu din intru petitia unei femei si a trei fete ale ei improtiva egumenului grecu de la mon. Bucovetiu, prin care se plangea cá insielandule cu felu de felu de promisiuni, le a adusu aici in tíera si ca dupa ce a avutu relatii intime si cu mum'a si cu fetele ei, s'a opritu cuviosulu parinte la cea mai mica, iar pe cealalte le a gonitu fara a le da macaru de cheltuiala spre a puté sa se întórne in tíer'a loru. Ministerulu spre a acoperi scandalulu a indatoratu pe egumenu ale da una suta galbeni, cá se se stinga pretentia si asia s'a si facutu.

Taierea paduriloru tieriei de catre unii din egumenii greci se urméza, de si legile tieriei sunt destulu de precise in asta

*) Mai deunadi trecura si pe la Brasiosu cativa calugari de cei inchinati spre a esi pe aici la Triestu, eara deacolo la Greci'a. Intre alte conversatiuni ce avura unii altii cu acei parinti cuviosi fú mai interesanta aceea, candu unii din ei, vaieranduse cá sunt siliti a parasi „Valachia“ si Moldova, reflectara totuodata, ca numai unulu dintre ei era atata de norocitu, cá se ésa de acolo cu unu capitalu de una suta mii galbini. R.

privintia. Sunt doi ani de candu egumenii dela monastirile sf. Apostoli, Casciórele, Bradu si Banu esplotéza mereu padurile depe unele din mosiile acestoru monastiri, in complicitate cu unii din fostii functionari la ministerulu cultelor.

Scii ca archiereulu Nicandru si archimandritulu Samuilu, celu d'anteiu egumenu grecu alu mon. Hanu-greci si celu d'aldoilea alu mon. Babeni, temenduse de consecuintiele marei activitati ce a desvoltatu la 1854 spre formarea voluntiriloru greci d'atunci, cu retragerea rusiloru in 1855 au fugitu si ei, luandu tóta argintari'a acestoru doe biete monastiri. Acesti furi de odóre se afla asta-di adapostiti la Chisineu in Besarabia rusa, cu pensi'a celu d'anteiu cate o suta ruble pe luna, iar' celu d'aldoilea cate siepte-deci. Ei bine, asemenea jafuri si despoieri se facura si la monastirea Slobodia din Salomita de prea cuviosulu egumenu grecu de acolo, in catu argintari'a ei esista numai in inventariulu monastirii, dar' nici fostii egumeni alu mon. Radu-Voda si sf. Ecaterina nu se lasara mai josu. In desiertu ni s'au recunoscutu de puterile oele mari drepturile nóstre politice, cá noi in mare parte din rea vointia nu scimu sa le pretiuimu si sa ne facemu detoria.

Seversiescu articolulu meu spinduti ca calugarii vedenduse parasi de Rusia in esplotarea bietelor monastiri romane, si au intorsu ochii loru catre Angli'a. In 17 ale trecutei, sambeta séra, ei s'au adunatu mai toti la egumenulu dela sf. Ecaterina si acolo au alesu cu unanimitate pe printiulu Albert de rege alu Eladei, cá si alu greciloru raiele din Turci'a deune sunt ei. Lucru strainu: adunatile politice pentru romani sunt oprite, ear' pentru straini nici de cumu.

Vei fi vediutu póte in Monitoru siubred'a mesura luata de guvernulu in regularea cestiunii acestoru monastiri. Fi siguru ca toti patriotii romani au vediutu iniciativ'a luata de guvernulu, cá gresita si se plangu pentru tacerea ce pazesce parlamentulu in urmarea atatoru interpretatii. Ómenii ceru legi, iar' nu nisce mesuri administrative care ne vatama atatu de multu nu numai interesele materiali, dar' si insusi politice.

Unu revisorulu.

Chronica. Anulu nou. Representa pe Janus. celu cu dóue focie. — Napoleon respunde la corpulu diplomaticu condusu de nuntiulu apostolicu asia: „Dorintiele, ce mi le aduci in numele corpului diplomaticu, facu asuprami o impresiune viua. Me aflu fericitu, ca me vedu in diu'a anului nou incungiuratu de reprezentantii toturor potériloru. Dv. poteti impartasi respectiveloru guberne dorinti'a mea de a remané cu ele in relatiuni amicabile; relatiuni, cari pentru securitatea presentului si viitoriului sunt atatu de necesarie.“ Ibis, redibis.

S. S. Papa catra corpulu oficir. franci: intro cuventare lunga da in ordintia rea sa, ca Piemontulu,arendu reu, va cadé santului Scaunu la picióre, precum cadiu Jacobu inaintea angerului, dupa ce s'a luptatu in contrai una nópte intréga fora alu cunósce. In urma 'si dede binecuventarea asupra Franciei, soldatiloru si familielor loru, toti erau misicati de momentulu acela.

Victor Emanuel catra o deputatiune a camerei la anulu nou dise, ca an. 1862 n'a implinitu dorintiele natiunei si elu provóca, la aderintia si concordia. E multumitu cu starea armatei, care in totu casulu va sci corespunde asteptariloru sale si ale tieriei. Aveti incredere in mine cum am eu in voi. —

In Angli'a si Turinu o partita mare sta pentru ducele de Aosta, fiulu reg. V. Emanuel, cá se fia rege Greciei. Austri'a protestá energicu in contra si ea crede, ca si Franci'a i se va alatura.

Grecii voru a remané cu unu triumviratu, déca nu primesce Alfred coróna, va se díca republica, inse republic'a nu mirósa neci pe departe a pace intre state si natiuni.

Port'a tramita armata la Dunara in caus'a confiscarii armelor si Musurus solulu ei in Londonu, ceru deslucire, de ce vrea Angli'a a midiuloci si Tesali'a si Epirulu pentru Greci'a? Face Angli'a concessiune in favórea principiului nationalitatiloru, de lasa insulele Jonice la Greci'a si si mai arata aplecare a le midiuloci si Tesali'a si Epirulu, apoi mai traga si cititoriulu urmari de aici. —

Cursurile la bursa in 8. Ianuaru 1863 sta asia:

Galbini imperatesci	—	—	5 fl. 48 cr. v. a
Augsburg	—	—	113 „ 25 „

Abonementulu Sem. II. e in fine. —